

EXPERIMENT

Silvestrovská povídka s duchy

(Návod v plném znění naleznete na konci textu)

Důstojný pan Hall seděl ve své pracovně a pořizoval do farní matriky zápisy za celý rok; míval totiž ve zvyku poznamenávat si křty, svatby a pohřby průběžně do sešitu a v posledních prosincových dnech je úhledně přepisovat do knihy vázané v teletině, kterou pak uchovával na faře v truhle.

Znenadání k němu vtrhla hospodyně, rozrušením celá bez sebe. „Co byste tomu řek, velebnosti,“ spustila. „Zámeckej pán je na pravdě!“

„Zámecký pán? Pan Bowles? Co mi to tu povídáte, ženská? Ještě včera přece –“

„Já vím, velebněj pane, ale je to tak. Wickhem, jako kostelník, mi to pověděl, zrovna když šel zvonit umíráček – však ho za chvíli uslyšíte. Co jsem říkala – poslouchejte.“

A vskutku, do ticha noci se rozezněl zvon – nijak hlasitě, fara totiž nestála v těsném sousedství hřbitova.

Farář Hall se kvapně zvedl.

„Strašné, opravdu strašné,“ povzdechl si. „Musím okamžitě na zámek. A to včera vypadal tak pěkně jako už dlouho ne.“ Zarazil se. „Slyšela jste vůbec, že by tu řádila nějaká nemoc? V Norwichi se o tom vůbec nemluvílo. Přišlo to tak znenadání.“

„Kdepak, velebnosti, nic. Že prej ho přepadlo ukrutný dušení, povídal Wickhem. Člověk z toho má pocit – já si musela na chvílenku až sednout, jak se mi udělalo zle, když jsem slyšela ty slova – a co jsem pochytila, tak prej že si přejou funus, co nejdřív to půjde. Někdo prostě nesnese, aby mu v domě ležela studená mrtvola a –“

„Jistěže. Na to se ovšem budu muset přeptat přímo madam Bowlesové nebo pana Josepha. Prosím vás, podejte mi kabát. A taky vzkažte Wickhemovi, že bych si s ním chtěl promluvit, až bude mít odzvoněno.“

A odkvačil.

Za hodinu byl zpátky a Wickhem už na něho čekal. „Mám pro vás práci, Wickheme,“ oznámil mu farář, jen ze sebe shodil svrchník, „a moc času na ni mít nebudete.“

„Jistě, velebný pane,“ pravil kostelník, „otevřít hrobku, to je jasné –“

„Kdepak, takový úkol pro vás nemám. Zámecký pán prý přednedávnem nařídil, že nechce být pohřben v chrámu. Vykopete hrob na severní straně hřbitova.“

Zarazil se, neboť kostelník ze sebe vydal nesrozumitelný výkřik. „Copak?“ otázal se ho.

„S prominutím, velebný pane,“ pronesl Wickhem ohromeně, „rozuměl jsem vám dobře? Do hrobky ne, říkáte, a místo toho na severní stranu? Chmm. Chudák zámecký pán už asi mluvil dost z cesty.“

„Mně to také připadá zvláštní,“ odtušil farář, „ale pan Joseph mě ujišťuje, že to bylo výslovné přání jeho otce – měl bych spíše říct nevlastního otce –, a údajně je opakoval několikrát, když byl ještě při plném zdraví. Do země a venku. Samo sebou, chudák pán míval všelijaké vrtochy, to oba víme, ale s ničím takovým se mi nikdy nesvěřil. A ještě jedna věc, Wickheme. Bez rakve.“

„Můj ty světe, velebnosti, to snad ani není možné,“ vrtěl hlavou kostelník ještě více ohromen, „těch řečí, co kolem toho bude, a taky starý Wright, jak ten bude zklamaný! Já vím, že pro zámeckého pána sháněl překrásné dřevo a má ho u sebe léta.“

„Nu, snad to rodina Wrightovi nějak vynahradí,“ odvětil důstojný pán poněkud netrpělivě. „Vaše starost je, abyste měl do zítřka do deseti večer vykopaný hrob a nachystané vše potřebné – a nezapomeňte na pochodně od Wrighta. Nepochybují, že za svoje úsilí a pohotovost i něco utřítíte.“

„Dobře, velebný pane, pokud znějí příkazy takhle, vynasnažím se je splnit co nejlépe. A mám se cestou stavit pro ženské a poslat je na zámek, aby nebožtíka upravily?“

„Ne. O ničem takovém se tuším – totiž jsem si tím jist – nemluvalo. Pan Joseph si nepochybně pošle, bude-li zapotřebí. Ne, vy máte dost práce i bez toho. Dobrou noc, Wickheme. Když mě tato bolestná zvěst dostihla, vyplňoval jsem právě matriku. Kde by mě napadlo, že do ní budu muset přičinit ještě takovýhle zápis.“

Vše proběhlo jaksepatří. Pohřební průvod s pochodněmi vyšel ze zámku přes park a dál se ubíral lipovou alejí na návrší, kde stál kostelík. Shromáždila se tam celá vesnice i ti lidé ze sousedství, jimž bylo možno za tak krátkou dobu dát vědět. Spěchu se nikdo příliš nepodíval.

Žádné právní úkony v té době nebyly nutné a truchlící vdově neměl nikdo za zlé, že hodlá zesnulého uložit k věčnému odpočinku co nejdříve. Nikdo se také po ní v průvodu neohlížel.

Hlavním truchlícím byl její syn Joseph, jediný potomek z předchozího manželství s jistým Calvertem z Yorkshiru.

Nebyli pozváni ani žádní příbuzní ze strany pana Bowlese. Poslední vůle, pořízená během jeho druhého manželství, odkazovala veškerý majetek vdově.

O jaký majetek že šlo? Pozemky, dům, nábytek, obrazy, rodinné stříbro, to vše byla samozřejmost. Měla tu být ještě slušná hromádka zlaťáků, jenže až na pár stovek v rukou obchodních zástupců – poctivých mužů, žádných defraudantů – se tu žádná hotovost nenašla.

Přitom Francis Bowles po léta vybíral slušné renty a neměl velká vydání. Nebyl ovšem ani vyhlášený skrblík: na jídle nešetřil a na přiměřené výdaje své ženy i nevlastního syna nikdy neváhal obětovat peněz. Josepha Calverta bez reptání udržoval na školách i na univerzitě.

Kam se tedy podělo toto jmění? Důkladná prohlídka domu neodhalila žádnou tajnou pokladnici, rovněž sluhové bez rozdílu věku se shodli, že zámeckého pána nikdy nepotkali v nějakou neobvyklou hodinu na nečekaném místě.

Pro madam Bowlesovou i jejího syna to byla prostě záhada. Jednoho večera seděli spolu v salonu a snad podvacáté tu otázku probírali.

„Dneska jsi zase procházel jeho knihy a listiny, Josephe, je to tak?“

„Ano, matinko, a zase bezvýsledně.“

„Co to pořád psal a proč neustále posílal dopisy panu Fowlerovi z Gloucesteru?“

„Víš přece, že měl utkvělou představu o jakémsi prostředním stavu duše. Tím se ti dva zabývali pořád dokola. Poslední dopis nedokončil. Dojdu pro něj... Ano, je to neustále jedna a táž písnička.“

„Vážení přáteli, dělám drobné pokroky v našem bádání, ale věru nevím, nakolik mám důvěřovat našim autorům. Teď se mi

právě dostal do rukou spisek, v němž se tvrdí, že duši nějaký čas po smrti ovládají duchové, například Rafael a ještě jeden, jehož jméno čtu s jistými pochybami jako Nares; ona však prý dosud prodlévá natolik blízko naší formě života, že ji modlitbou k dotyčným duchům lze přivést nazpět mezi živé, aby tu vyjevila rozličné věci.

Přijít musí, pokud ji přivoláme správným způsobem, kteréhož můžeme docílit pomocí experimentu. Jakmile však přijde a otevře ústa, může se stát, že ten, kdo ji přivolal, uvidí a uslyší víc než jen o skrytém pokladu, kvůli kterému ji patrně přivolává; experiment totiž staví do popředí právě dotazy podobného druhu.

Nejlépe bude, když vám celý návod zašlu, což také činím; opsal jsem jej z knihy receptur, kterou jsem získal od našeho milého biskupa Moora.“

V tu chvíli Joseph přestal číst, mlčel a jen upřeně hleděl na papír. Nakrátko se rozhostilo naprosté ticho, poté si madam Bowlesová, zabraná do vyšívání, odkašlala a pravila: „Víc tam nestojí?“

„Nic víc, matinko.“

„Opravdu. To je divné. Setkal ses někdy s tím panem Fowlerem?“

„Možná jednou nebo dvakrát v Oxfordu. Celkem slušný pán.“

„Když o tom tak přemýšlím,“ pokračovala vdova, „měli bychom ho seznámit s tím – s tím, k čemu došlo; přece jen to byli blízcí přátelé. Ano, Josephe, měl by ses toho ujmout. Ty víš, jak na to. Ostatně ten dopis je adresován jemu.“

„Máš pravdu, matinko, a učiním tak neprodleně.“ A hned se pustil do psaní.

Mezi Norfolkem a Gloucesterem není právě nejrychlejší spojení. Nicméně dopis odešel a v odpověď na něj dorazil povětší balíček – načež v zámeckém salonu s táflovánými stěnami probíhal po několik večerů další hovor.

Na závěr jedné takové rozmluvy padla tato slova: „Pokud máš jistotu, vydej se tam dnes v noci polní cestou. A tady si na to vezmi tenhle kousek látky.“

„Co je to za látku, matinko? Ubrousek?“

„Dejme tomu. Co na tom záleží?“ Joseph tedy vyšel do zahrady a matka se za ním zamyšleně dívala ode dveří, dlaň přitisknutou na ústech. Poté ji oddálila a pronesla polohlasem: „Kdybych jen bývala nemusela tolik spěchat! Ale určitě to byla obličejová rouška.“

Snesla se mimořádně tmavá noc a nad černými poli se hlasitě proháněl jarní vítr – natolik hlasitě, že přehlušil veškeré výkřiky či volání. Pokud tedy někdo volal, žádný hlas nebylo slyšet, ani tu nebylo nikoho, kdo by zavolal v odpověď či kdo by jej zaznamenal – tedy aspoň prozatím.

Nazítří ráno vtrhla matka k Josephovi do ložnice. „Dej mi tu látku,“ vybídla syna. „Služky ji u tebe nesmějí najít. A mluv, mluv, dělej!“

Mladík seděl na pelesti s hlavou v dlaních a zvedl k matce zardělé oči. „Otevřeli jsme mu ústa,“ pronesl. „Proč jsi mu probouha nenechala zakrýt tvář?“

„A jak asi? Víš přece, jak jsem ten den měla napilno. Chceš tím říct, že jsi ji viděl?“

Joseph jen zasténal a znovu zabořil hlavu do dlaní. Pak dodal tiše: „Prý ji taky uvidíš.“

S děsivým výkřikem se chytila sloupku postele a přitiskla se k němu.

„Je strašlivě rozezlený,“ pokračoval. „Myslím, že jen čeká na vhodnou příležitost. Ještě jsem pomalu ani nedomluvil, a už jsem zaslechl, jako by tam dole vrčel pes.“ Vstal a přecházel po pokoji. „Co si počneme? Je volný! A já nemám odvalu se s ním sejít! Neodvažuji se vzít ten nápoj a jít za ním! Neodvažuji se ani zůstat tady o jedinou noc déle. Proč jsi to jenom udělala? Mohli jsme počkat.“

„Mlč!“ okřikla ho matka. Rty měla suché. „Na vině jsi ty, a víš to stejně dobře jako já. Ale k čemu tolik řeči? Poslouchej: je teprve šest. Máme dost peněz, abychom se dostali přes vodu – takovou, jakou oni nepřekročí. Yarmouth odsud není zase tak daleko a většina lodí odtamtud prý v noci pluje do Holandska. Postarej se o koně. Já jsem vmžiku uchystaná.“

Joseph na ni třeštil oči. „Co tomu řeknou lidi?“

„Co by! Zkus třeba namluvit faráři, že jsme se doslechli o nějakém majetku v Amsterdamu a musíme se tam o něj urychleně přihlásit, jinak o všechno přijdeme. Tak běž, běž! Anebo jestli se ani na to necítíš, zůstaň si přes noc tady.“

Zachvěl se a odešel.

Téhož večera po setmění vstoupil kolébavým krokem do krčmy u yarmouthského mola lodníků; seděl tam mladík se ženou a u nohou měli položené sedlové brašny.

„Připravený, madam a mladej pane?“ obrátil se na ně. „Vyplováme, než odbije celá, a druhej pasažér už čeká na molu. To jsou všechny vaše zavazadla?“ zeptal se a chopil se brašen.

„Ano, cestujeme nalehko,“ odvětil Joseph. „A vy máte víc pasažérů do Holandska?“

„Jen toho druhýho,“ řekl lodník, „a ten má eště míň bagáže jak vy.“

„Víte, kdo to je?“ otázala se madam Bowlesová. Zavěsila se do syna a oba zůstali stát ve dveřích.

„To ne, ale toho bych si jaktěživo nesplet, i když má přes hlavu kápi, poněvadž tak divně mluví. A vy se s ním budete asi taky znát, podle toho, co mi povídal. Prej: ‚Jděte a přiveďte je, já tady na ně počkám.‘ Takhle mi to povídal – a heleme se, už jde sem.“

Otrava manžela byla za oněch časů považována za hrdelní zločin a provinilé ženy byly zprvu na hranici zardoušeny a poté upáleny.

Soudní záznamy z Norwiche vypovídají o případu ženy takto usmrčené a jejího syna popraveného vzápětí oběšením, jakmile dobrovolně doznali vinu před duchovním správcem příslušné farnosti, jejíž jméno zde neuvedu, protože se v ní dosud nalézá ukrytý poklad.

Knihu receptur biskupa Moora nyní vlastní univerzitní knihovna v Cambridgi pod signaturou Dd 11.45 a na straně číslo 144 stojí tento záznam:

Nejúčinnější experiment k nalezení pokladu v zemi ukrytého, ku krádeži, vraždě a všeličemu jinému. Zajdiž k rovu muže umrlého a v hlavách rovu toho třikráte jej jeho jménem vyvolej, řka: Ty, N., N., N., zaklínám tě, vyzývám tě a nařizuji ti při tvé duši křesťanské, bys požádal pány Rafaele a Narese o svolení přijíti tuto noc a dle pravdy mi vyjeviti, na kterémže místě se ukrývá zakopaný poklad. Poté naber prsti z rovu u hlavy nebožtíkovy, zavaž do plátna, polož pod pravé ucho a takto na ní spi, a kdežkolivěk na ní ležeti a spáti budeš, tam onu noc přijde a poví ti popravdě ve spánku či stavu bdělém.